HUINENG 慧能

AZ ALAPVETÉS KÖNYVE

Az Ötödik Pátriárka egy napon hirtelen magához szólította minden tanítványát, és amikor minden tanítványa összegyűlt nála, az Ötödik Pátriárka így szólt hozzájuk: „Meg kell mondanom nektek, hogy a világiak számára az élet és a halál nagyon nagy dolog, ti pedig, tanítványaim, egész nap csak felajánlásokat tesztek, kizárólag a megáldott földeket keresitek, nem tudván elszakadni az élet és halál keserű tengerétől. S ha ti tévelyegtek a saját természetetekben, akkor az áldások hogy is menthetnének meg benneteket? Most pedig mindannyian térjetek vissza szobáitokba és nézzetek magatokba, s akikben megvan a bölcsesség kegyelme, vegyék hasznát ennek az eredeti természetükben rejlő *prajñā*-tudásuknak. Mindannyian írjatok egy versezetet és ajánljátok fel nekem, én pedig megvizsgálom a verseiteket, és ha valaki megértette a fő gondolatot, akkor annak átadom majd a ruhát és a Törvényt, felkérvén őt, hogy legyen a Hatodik Pátriárka. Siessetek hát, siessetek!"

Shenxiu 神秀 főszerzetes pedig a harmadik őrség idején [= éjfélkor] a déli folyosó középső részének falára gyertyával a kezében felírt egy verset, anélkül hogy bárki tudomást szerzett volna róla. A vers így szólt:

A test a bodhi [= a bölcsesség] fája,
Az elme olyan, mint egy tiszta tükör állványa,
Mindig szorgalmasan törölgetni kell,
Nem szabad engedni, hogy belepje a por.

[...]

Az Ötödik Pátriárka azt mondta neki: „Ez a vers, amit írtál, mutatja, hogy megközelíted, de még nem éred el (a tökéletes tudást); csak a kapu elé értél el, de még nem adatik meg, hogy be is lépj rajta. A közönséges emberek, ha ezt a verset követve cselekszenek, nem vallanak kudarcot; ám ez a felfogás, ha megvizsgáljuk, semmit sem jelent a legfelső *bodhi* szempontjából, azt ennyivel még nem lehet megszerezni. Márpedig be kell lépni a megértés kapuján, hogy megláthassuk saját eredeti természetünket." [...]

Én, Huineng, ugyancsak alkottam egy verset, és megkértem egy embert, aki tudott írni, hogy írja fel azt a nyugati folyosó falára, hadd legyen világos az én saját eredeti gondolkodásom. Aki ugyanis nem ismeri saját gondolkodását, hiába tanulja a Törvényt, nem gyarapszik általa, aki azonban ismeri gondolkodását és látja saját természetét, az nyomban megérti a fő gondolatot. Huineng verse így szólt:

A bodhi gyökerét tekintve éppen nem fa,
Miként a tiszta tükörnek sincs állványzata,
A buddha-természet örökké világos és tiszta,
Ugyan hol is lephetné be azt a por!

Egy másik verse meg így szólt:

Éppenséggel az elme a bodhi fája,
S a test a tiszta tükörnek állványzata,
A tiszta tükör eredendően világos és tiszta,
Ugyan hol is piszkolná be azt a por!

[...]
Az Ötödik Pátriárka éjjel, mikor eljött az éjfél, a csarnokba szólított engem, Huinenget, és beszélni kezdett a Gyémánt Szútráról, én pedig, amint meghallottam, szavai közben egyszerre megértettem. Azon az éjszakán elsajátítottam a Törvényt, anélkül hogy bárki tudomást szerzett volna róla, és így reám hagyatott a hirtelen megvilágosodás módszere és a (pátriárkai) ruha (mondván): „Te vagy immár a hatodik Pátriárka, ez a ruha hiteles bizonyítéka az átruházásnak, mely nemzedékről nemzedékre száll; a Törvény pedig elméről elmére hagyományozódik, és ennek eredménye, hogy mindenki maga képes megvilágosodni".
[...]
Jó és tudós barátaim! Az én módszerem, a kezdet kezdetétől fogva, akár hirtelen, akár fokozatos megvilágosodásról van szó, mindenképpen a nem-gondolkodást állítja fel legfőbb elveként, a nem-jellemzőt tartja a lényegének, és a nem-ragaszkodást az alapjának. Mit nevezek nem-jellemzőnek? A nem-jellemző nem más, mint a jellemzők közt elszakadni a jellemzőtől; a nem-gondolkodás

nem más, mint gondolkodás közepette nem gondolkodni [= nem sodortatni el egy gondolat által]; a nem-ragaszkodás pedig az ember eredeti természete, mely gondolkodik és gondolkodik, de nem ragaszkodik (egy gondolathoz sem), a korábbi gondolkodás, a mostani gondolkodás és a jövő gondolkodása, a gondolkodás örök folyamata, amelynek sohasem szakad vége. Ha egy pillanatra megszakítjuk a gondolkodás folyamatát, akkor a Törvénytest azonnal elszakad a fizikai testtől. A gondolkodás közepette egyetlen dharmához sem szabad ragaszkodni, mert ha egyetlen gondolathoz ragaszkodunk, az egész gondolkodási folyamat ragaszkodóvá válik, ennek a neve pedig gúzsbakötöttség, míg ha az összességet tekintve a gondolkodás folyamata semmihez sem ragaszkodik, akkor az maga a kötetlenség. Ezt jelenti, hogy a nem-ragaszkodást tekintem alapnak.

Jó és tudós barátaim! Csupán a minden jellemzőtől való elszakadást jelenti a nem-jellemző; s csak ha képesek vagyunk elszakadni a jellemzőtől, akkor lehet természetünk lényege tiszta és nyugodt. Ezt jelenti, hogy a nem-jellemzőt tartom a lényegnek. A külvilág tárgyaitól nem bepiszkolódni, ezt nevezem nem-gondolkodásnak: mert gondolkodásunkat meg kell szabadítani a külvilágtól és a dharmák felől nem szabad gondolatokat támasztani. Ámde ha a száz dologról nem gondolkodunk, s minden gondolkodástól megszabadulunk is, egy gondolat megszakad és elhal, más helyen akkor is új életet nyer. Az Út tanulói ügyelnek erre, s közülük senki sem gondolkodik a Törvény értelmén. Hogy valaki maga tévedjen, az lehetséges, de más eset, ha más emberek tévelygését mozdítja elő; nem látja, hogy saját maga tévelyeg, s ráadásul szégyent hoz a Könyvre és a Törvényre. Ezért állítottam fel a nem-gondolkodást mint legfőbb elvet. S mivel a tévelygő emberek a külvilágról sokat gondolkodnak, gondolataikban sok ferde nézet keletkezik, így hát minden világi nyomorúság és téves gondolat éppen ebből születik.

Ezért iskolánk fő tételeként állította fel a nem-gondolkodást. Ha korunk emberei elszakadnának (téves) nézeteiktől, akkor gondolatok sem támadnának bennük, és ha nem lennének olyanok, akiknek gondolataik vannak, akkor a nem-gondolkodás tételét sem kellett volna felállítani. A nem-lét vajon minek a nem-létét jelenti? A gondolkodás vajon mi dologról való gondolkodást jelent?

A (gondolkodás) nem-léte: elszakadás a két jellemzőtől [= a lét és nem-lét dualizmusától] és a világi élet minden nyomorúságától; az Abszolút Valóság a gondolkodás teste [= lényege], a gondolkodás pedig az Abszolút Valóság működése. A magunk természete támasztja a gondolatokat, s ezért igaz ugyan, hogy látunk, hallunk, érzünk és tudunk, (saját természetünk) nem szennyeződik be a tízezer külső dologtól, hanem mindig magában létező [= szabad] marad. A *Vimalakīrti-sūtra* ezt mondja: „A külső alapján jól el tudjuk választani egymástól a különböző dharma-jellemzőket, de a benső megmarad az Első Elvnél és nem mozdul".

Jó és tudós barátaim! Hallgassátok a ti jó és tudós barátotok szavait. Ha most, jó és tudós barátaim, saját fizikai testetekben meglátjátok saját öntörvényű természeteteket, amely Buddha három testét is magában foglalja, akkor ez a három Buddha-test a természetetekből született.

Mit is nevezünk Tiszta törvény-testű Buddhának? Jó és tudós barátaim! Az emberek természete eredetileg magától tiszta, és minden dharma a saját természetben lakozik. Ha mindenféle gonosztettekről gondolkodunk, már ezzel gonoszságokat művelünk; ha pedig mindenféle jótettekről gondolkodunk, akkor máris jó tetteket gyakorolunk. Hát így van az, hogy minden dharma kivétel nélkül a saját természetünkben rejlik.

A saját természet mindig tiszta, miként a nap s a hold is mindig fénylik, csupán a felhők homályosíthatják el őket, de fenn akkor is ragyognak, csak alattuk van a homály, amelytől nem láthatjuk meg a napot, a holdat és a csillagokat; ám ha hirtelen jótékony szél támad, mely elfújja és szétszórja mind a felhőket és ködöket; és mind e tízezer jelenség bőséggel szétáradhat, de mind egy időben is megjelenhet előttünk. Az emberek természetének tisztasága olyan, mint ahogyan kék az ég, jóindulata olyan, mint a nap, bölcsessége pedig akár a hold; s ez a tudás és jótékonyság örökké fénylik. Csak ha kívül állván ragaszkodunk a külvilág dolgaihoz, és a téves gondolatok gomolygó felhőkként homályba borítják, akkor nem képes ragyogni a saját természet. Ezért, ha jó és tudós barátokkal találkozunk, akik elmagyarázzák a tökéletes módszert, ezzel elfújják a tévelygéseket, s a benső és külső megvilágosodik, a saját természetben pedig minden dharma láthatóvá lesz.

A *mahāprajñāpāramitā* szó Tang 唐 [= Kína] nyelvén: „a nagy

bölcsesség, amellyel elérni a Másik Partot". Ezt a Törvényt meg kell valósítani, ez pedig nem függ az ismételgetéstől. Ha csak ismételgetjük, de nem valósítjuk meg, akkor olyan, mint egy képzelődés, vagy mint egy jelenés; ám ha valaki megvalósítja, annak Törvény-teste Buddháéval egyenlő lesz. De miért van ott a névben a *mahā?* A *mahā* szó azt jelenti: „nagy". Az elme befogadóképessége hatalmas, akárcsak az üres téré. Ha valaki üres elmével üldögél, az már belépett a nem-emlékezés [= a közömbösség] ürességébe. Az üres tér képes magában foglalni a napot, a holdat és a csillagokat, a nagy földet, a hegyeket és a folyókat, mindenféle füvet és fát, a rossz embereket és a jó embereket, a rossz dharmákat és a jó dharmákat, a mennyet és a poklokat; mindez ott van az ürességben; és a emberek természetének üressége ugyancsak ilyen. Az emberi természet magában foglal minden dharmát s ezért nagy, az összes dharma pedig nem más, mint a saját természet. Lát minden embert és nem-embert, minden gonoszt a jóval együtt, rossz dharmát és jó dharmát, közülük egyről sem mond le, mégsem szennyeződik be tőlük, mert nem is ragaszkodik hozzájuk, éppen úgy tehát, mint az üres tér, s ezért nevezik nagynak. Ezt jelenti a *mahā.* A tévelygő ember ismételgeti a szájával, a bölcs azonban elméjében megvalósítja. Vannak olyan tévelygő emberek is, akik üresen tartják elméjüket és nem gondolkodnak, csak nagynak nevezik; ez azonban ugyancsak nem helyes. Az elme befogadóképessége nagy, de ha nem valósítják meg (a tökéletes módszert), akkor bizony kicsiny. Ne fecsegjetek róla a szátokkal, ha azután nem gyakoroljátok a megvalósítását, mert így nem lehettek az én tanítványaim.

S mit jelent a *prajñā* név? A *prajñā*: bölcsesség. Ha valaki minden időben folyamatosan gondolkodik és nem ostoba, akkor mindig a bölcsességet valósítja meg, s ez ugyanaz, mint a *prajñā* megvalósítása. Ha egyetlen gondolat ostoba, a *prajñā* máris megszakad, ám egyetlen bölcs gondolat, és a *prajñā* máris újjászületik. Az emberek elméjében állandó az ostobaság, de magukról azt mondják, hogy ők a *prajñā*t gyakorolják. A *prajñā*nak nincs testi alakja és jellemzője; nem más, mint a bölcsesség természete.

S mit jelent a *pāramitā?* Ez szanszkrit szó a nyugati országból, Tang [= Kína] nyelvén: „elérni a Másik Partot", amely annyit jelent, mint elszakadni [= szabadnak lenni] az élettől és az elmúlástól. Ha valaki ragaszkodik a külvilág dolgaihoz, fölemelkedik számára

az élet és az elmúlás, akárcsak a vízben a hullámok, ez pedig nem más, mint az Innenső Part; ám ha valaki megszabadul a külvilág dolgaitól, annak számára nem létezik születés és elmúlás, akárcsak a vízben, mely folyvást folyik tovább, ezt jelenti hát az elnevezés, hogy „elérni a Másik Partot", s ez az oka a *pāramitā* elnevezésnek is.

A tévelygő ember csak szájával ismételgeti, de a bölcs elméjében megvalósítja; amikor csak mondogatják, ott vannak a tévedések, s ha ott vannak a tévedések, akkor az nem az Igazság birtoklása; csak ha a folyamatos gondolkodással megvalósítják, akkor mondhatjuk ezt az Igazság birtoklásának. Aki megérti ezt a módszert, az megérti a *prajñā*t és gyakorolja is a *prajñā* megvalósítását; aki pedig nem gyakorolja, az közönséges ember. Aki csak egy gondolattal is gyakorolja a megvalósítását, annak Törvény-teste Buddháéval egyenlő.

Jó és tudós barátaim! A szenvedés nem más, mint a *bodhi* [= bölcsesség], s aki (fenntartja) egy korábbi gondolatát, mely téves volt, az közönséges ember, de aki egy későbbi gondolattól megvilágosodik, az buddhává lesz.

A három korszak [= a múlt, jelen és jövő] minden buddhája, valamint a tizenkét osztályba sorolt Könyv (bölcsessége) mind eredetileg és együtt megvan az emberi természetben. Aki nem képes önmaga megértésére, annak szüksége van jó és tudós barátokra, akik megmutatják neki az utat, amelyen megismerheti a természetét; ha azonban valaki megérti önmagát, akkor annak nem kell jó és tudós barátokhoz folyamodnia. Ha valaki a külvilágban keresi a jó barátot, tőle remélvén a megszabadítást, az sehol sem fogja megtalálni ezt. Felismerni, hogy saját elméjén belül van a jó és tudós barát: ez a megszabadulás valódi elnyerése. De ha valakinek saját elméje elferdült és eltévelyedett, téves gondolataitól minden felfordult benne, akkor az odakinti jó és tudós barátok elláthatják ugyan tanításokkal, megmenteniük azonban nem sikerülhet.

A Nagy Mester mondotta: „A nagy gyülekezet legyen óvatos és figyelmes. Az emberek saját fizikai teste egy-egy városfal, amelynek szemünk, fülünk, orrunk, nyelvünk és testünk a városkapui; kívül van ez az öt kapu, belül pedig ott az értelem kapuja. Az elme nem más, mint a földterület, az emberi természet pedig a király; ha a természet megvan, a király is megvan, de ha a természete elhagyta, akkor a király nem létezik. Amíg a természetünk megvan, addig

testünk és elménk is megmarad, de ha természetünk elhagyott bennünket, akkor testünk és elménk is elpusztul.

Buddha is a saját természetének alkotása, ne keressétek hát a testeteken kívül. Ha saját természete tévelyeg, akkor egy buddha sem más, mint egy közönséges élőlény; s ha saját természetét megérti, a közönséges élőlény máris buddha. A könyörületesség nem más, mint Guanyin [= *Avalokiteśvara*], az öröm neve *Mahāsthāma,* a tisztaságra való képesség maga *Śākyamuni,* az egyenlő egyenesség pedig *Maitreya.* Az ember énje a Meru-hegy, az elferdült elme egy hatalmas tenger, a szenvedések a hullámok rajta, a rosszindulatú elme egy gonosz sárkány, a gyötrődések halak és teknőcök, a hazugságok és tévedések nem mások, mint szellemek és kísértetek, a három méreg nem más, mint a pokol, az ostobaság és a csalódások állati lények, a Tíz Jótett pedig maga a Mennyország.

Ha nem léteznék az emberi én (elmélete), a Meru-hegy magától leomlana; ha megszabadulhatnánk az elferdült elméktől, a tenger vize elfogyna; ha szenvedések nem léteznének, a hullámok is elhalnának; ha a mérgező kártevések megszűnnének, a halak és teknőcök kipusztulnának. A saját elménk területén természetünk megértésének Eljövendője [= *Tathāgata*] kiterjeszti majd nagy bölcsességének ragyogását, fényességétől a hat kapu [= az érzékelés hat gyökere] megtisztul, fénye áthatol a Hat Vágy Minden Világán [= a vágy hat mennyországán és hat világán]. S ha a három méreg eltávolíttatott, a pokol egyszerre csak megsemmisül, benn és kívül világosság lesz, és nem különbözünk majd a Nyugati Vidéktől. Ha nem ezt (a módszert) gyakorolnánk, hogyan is érhetnénk valaha oda?”